

Streszczenie rozprawy doktorskiej pt.

Problematyka ontologiczna w polskiej teorii socjologicznej. Analiza myśli Floriana Znanieckiego, Tadeusza Szczurkiewicza, Pawła Rybickiego i Jana Szczepańskiego.

Napisanej pod kierunkiem prof. dr hab. Józefa Lipca

Praca dotyczy ontologicznych podstaw rzeczywistości społecznej. Ma charakter interdyscyplinarny obejmuje dziedzinę filozofii i socjologii. Celem pracy jest ustalenie jak istnieje społeczeństwo co należało do jego istoty. Poprzez analizę twórczości wybranych czterech teoretyków socjologii polskiej: Floriana Znanieckiego, Tadeusza Szczurkiewicza, Pawła Rybickiego i Jana Szczepańskiego uzasadniam twierdzenie na temat opisywanej przez nich rzeczywistości społecznej.

Wstępem do tego jest przeprowadzona w perspektywie historycznej rekonstrukcja kształtowania się poglądów dotyczących tego – najogólniej mówiąc – jak istnieje i czym jest społeczeństwo, po to aby pomogła ona określić jak lokują się ustalenia myślicieli, którym poświęcona jest praca. Jakie są ich intelektualne pokrewieństwa i filozoficzne rodowody. Konkluduję, że układały się one w dwa główne nurty: realizm i nominalizm socjologiczny. Oba podejścia na przestrzeni wieków ścierały się ze sobą, a w opozycji do nich wyrastały pomniejsze idee, szukając rozwiązań pośrednich.

Następnie przeprowadzam analizę twórczości czterech polskich socjologów: Floriana Znanieckiego, Tadeusza Szczurkiewicza, Pawła Rybickiego oraz Jana Szczepańskiego. Pozakazuje ona jak charakteryzowali społeczeństwo i jednostkę.

Umieszczenie w jednej pracy socjologów znaczących dla polskiej myśli społecznej pozwoliło na odkrycie ontologicznych założeń, jakie wówczas dominowały w polskiej myśli społecznej. Obraz rzeczywistości społecznej wyłaniający się z pism czterech uznanych polskich socjologów, których twórczość obejmuje niemal cały XX, to realizm ontologiczny. Występuje on, co prawda, w różnych odmianach, jako wyłącznie metodologiczny, umiarkowany, czy też traktowany jako hipoteza robocza. Ogólny trend na polu teorii socjologicznej nie odbiegał od tego jaki był wówczas obecny w nauce, gdzie całościom społecznym przypisywano inne własności niż te, które są tylko sumą wszystkich jej części. Omawiani socjologowie wypowiadając się o rzeczywistości społecznej mieli na myśli byt nie jednorodny, lecz złożony i dzięki tej złożoności samowystarczalny i zdolny przetrwać w czasie. Do istoty bytu społecznego zaliczyli pozostawanie w ciągłym ruchu i podleganie zmianie. Za konieczny warunek uznali obecność pewnej struktury. Społeczny charakter jednostki uznali zgodnie za fakt pierwotny, wynikający z natury człowieka, a kulturę za niezbędny element rzeczywistości społecznej.

Pracę kończy zestawienie prognoz badanych socjologów na temat możliwych kierunków dalszych przeobrażeń społeczności ludzkich w sensie globalnym, co z perspektywy czasu nabiera szczególnej wagi.

Problem wzajemnego stosunku filozofii do socjologii odzyskuje w ostatnich czasach swoją aktualność. Praca, poza ustaleniami dotyczącymi podstaw bytowych społeczeństwa badanego okresu, podkreśla przydatność analiz ontologicznych dla nauk szczegółowych, obecność związku pomiędzy uzyskiwanymi rezultatami badań w socjologii a przyjmowanymi założeniami ontologicznymi.

Sabina Prejsnar-Szatyńska

Józef Lipca

The Ontological Issues in the Polish Sociological Thought. An analysis of the thought of Florian Znaniecki, Tadeusz Szczurkiewicz, Paweł Rybicki i Jan Szczepański.

The work regards ontological foundations of social reality. It is interdisciplinary, covering the field of philosophy and sociology. Its purpose was to determine as the society belonged to its essence. Through an analysis of four, chosen theorists of Polish sociology Florian Znaniecki, Tadeusz Szczurkiewicz, Paweł Rybicki and Jan Szczepański I justify statements about the subject of social reality described by them.

Introduction to this is carried out in the perspective of historical reconstruction, shaping views on how exists and what society is. This is helpful in determining where to locate the thoughts of researchers, which my work is dedicated, what are their intellectual and philosophical kinship pedigrees. I conclude that it was divided into two main currents: sociological realism and sociological nominalism. Both approaches fighting each other over the centuries, and in opposition to them grew smaller ideas, searching for intermediate solutions.

In the work I analyze the works of four following Polish sociologists: Florian Znaniecki, Tadeusz Szczurkiewicz, Paweł Rybicki and Jan Szczepański. The work shows how they had characterized society and an individual. Putting together four significant sociologists of the Polish sociological thought let me discover ontological premises, which dominated the Polish sociological thought. The picture of social reality emerging from the works of four Polish sociologists, which writings cover almost the whole 20th century, consists of many variations of ontological realism.

It is found, in fact, in various forms, as a purely methodological, moderate, or treated as a working hypothesis. The general trend in the field of sociological theory does not deviate from what was then present in the school, where social wholes attributed to other properties than those that are the sum of all its parts. The four sociologists speaking about social reality, they had thought of being heterogeneous, but complex and with this complexity self-sufficient and able to survive in time. To the essence of social being passed to keep in constant motion and subject to change. As a precondition they recognize the presence of a structure. The social nature of the individual recognized as a fact, inherent in the nature of man and culture as an essential element of social reality.

The work ends with a summary of forecasts of sociologists surveyed on possible directions for further transformations of human societies in a global sense, what the prospects time takes on special importance.

The problem of relations between philosophy and sociology has been recently regaining its popularity. The work stresses the importance of an ontological analysis for the social sciences because each and every belief about social reality (with no regards if it is expressed directly or claimed in silence) has its representation in the way sociological research has been conducted as well as in methodological premises and in the techniques of gatherings data.

Sabina Prejsnar-Szczurkiewicz

